

Aan: Het College van Burgemeester en Wethouders

Valkenburg aan de Geul, 30 mei 2019

Onderwerp : Laaggeletterdheid

Geacht college,

Voor de ASD is “laaggeletterdheid” een onderwerp dat met prioriteit aandacht behoeft. Door het verzamelen van meer informatie in de afgelopen maanden is ons gebleken dat het probleem van laaggeletterdheid veel omvangrijker is dan wij veronderstelden.

De ASD heeft dat onderwerp naar voren geschoven na het gesprek met de medewerkers van de afdeling sociaal domein op 4 februari 2019. Toen bleek dat het onderwerp bij de gemeente (nog) niet voorkwam in het actieplan 2019. Dat is voor de ASD reden geweest om zich in het onderwerp te verdiepen. In de afgelopen maanden hebben we gesprekken over “laaggeletterdheid” gevoerd waarbij we ook hebben geprobeerd de situatie in de gemeente Valkenburg aan de Geul te verkennen.

Na die discussie in eigen kring heeft de ASD vervolgens de overlegvergadering met wethouder Meijers op 16 april 2019 gebruikt om gezamenlijk het onderwerp verder te verkennen. In die vergadering is een inkijk gegeven van de landelijke activiteiten die plaatsvinden via de stichting Lezen en Schrijven. Daarvoor was de heer Heuvelmans van de genoemde stichting aanwezig.

Op basis van alle discussies die zijn gevoerd over het onderwerp laaggeletterdheid met betrekking tot de gemeente Valkenburg aan de Geul komt de ASD tot de volgende bevindingen en adviezen.

1. Laaggeletterdheid is een relatief minder bekend verschijnsel in Nederland, maar het is wel aanwezig. De stichting Lezen en Schrijven hanteert een cijfer van ca. 2,5 miljoen Nederlanders. Daarvan aanwezig in de leeftijdsgroep van 16 – 65 jaar ca 12 % en in de groep van 55 – 65 jaar wel 22 %. Er zijn (nog) geen specifieke cijfers voor Valkenburg aan de Geul, wel voor een regio waarvan Valkenburg aan de Geul onderdeel is. Voor de regio Meerssen/Nuth/Valkenburg aan de Geul/Voerendaal zijn vergelijkbare gegevens: 5 -8 % van de inwoners van 15 – 65 jaar. Hiervan ligt ongeveer 1/3 onder het niveau 2F (het taalniveau dat iemand in staat stelt zich zelf te kunnen redden in de maatschappij). De andere 2/3 kan zich wel redden maar heeft op bepaalde gebieden last van laaggeletterdheid.

Op grond van het voorafgaande adviseert de ASD om het onderwerp laaggeletterdheid tot prioriteit in het sociale domein van de gemeente Valkenburg aan de Geul aan te merken.

2. De bovengenoemde cijfers zijn te “vertalen” naar de situatie Valkenburg aan de Geul. Dat leidt tot een aantal van, bij benadering, 500 – 800 burgers in de leeftijd 15 – 65 jaar, die last hebben van laaggeletterdheid. Daarvan zou 1/3 beneden de grens van de zelfredzaamheid liggen. De gebruikte cijfers (bron stichting Lezen en Schrijven) zijn niet nauwkeurig. Maar ook bij deze niet geheel nauwkeurige cijfers is er sprake van een aanzienlijke kwetsbare doelgroep.

De ASD adviseert om op grond hiervan na te gaan welke inspanningen gedaan kunnen worden om de aanwezige laaggeletterdheid te verminderen en groei van het verschijnsel tegen te gaan.

3. Om de aanwezige laaggeletterdheid te verminderen is het nodig de burgers op te sporen. Aansluitend bij de indeling die de stichting Lezen en Schrijven hanteert gaat het dan globaal om personen die moeite hebben met spreken en begrijpen, en/of met lezen en/of met schrijven.

Laaggeletterdheid heeft gevolgen in onder meer de volgende leefdomeinen (conform de indeling van de stichting Lezen en Schrijven) : Gezin, Gezondheid, Werk en Inkomen, Individuele ontwikkeling en Sociaal-maatschappelijk participeren. Het heeft zin om het onderzoek naar laaggeletterdheid te richten op deze leefdomeinen.

Bijvoorbeeld:

Er is een relatie tussen laaggeletterdheid en inkomen. De cijfers van de stichting voor Nederland: 19 % van de laaggeletterden leeft onder de armoede grens, 6,2 % van de laaggeletterden is langdurig arm (tegenover 2,5 % van de niet-laaggeletterden) en laaggeletterden zijn 3 x vaker afhankelijk van een uitkering dan niet- laaggeletterden.

Uit deze informatie valt af te leiden dat participeren voor laaggeletterden veel moeilijker zal zijn dan voor anderen. Mogelijk zijn mensen met financiële problemen bekend bij bewindvoerders en bij de schuldhulpverlening.

De ASD adviseert dan ook om het opsporen van laaggeletterden en het voorbereiden van maatregelen primair te richten op de mensen die “in armoede leven of langdurig arm zijn”.

4. Het is uit het onderzoek van de stichting duidelijk dat veel laaggeletterden moeilijkheden ondervinden, op school, in ontspanningsactiviteiten, in participeren in de samenleving in het algemeen. Deze personen zijn mogelijk te achterhalen door scholen en verenigingen te betrekken bij het onderwerp.

De ASD adviseert de mogelijkheden van samenwerking met onderwijsinstellingen en verenigingen te onderzoeken gericht op het in beeld brengen van laaggeletterde burgers .

5. Er zijn vele mogelijkheden om laaggeletterdheid te verminderen of te voorkomen.

Voorbeelden zijn:

- Mensen gaan laaggeletterden helpen op momenten dat zij problemen ondervinden, b.v. bij het invullen van formulieren (burgerlijke stand, rijbewijzen, uitkeringen, aangiftes,

enz.). Dit verlicht het probleem van de laaggeletterden in het maatschappelijk functioneren.

- Het bevorderen van leesgedrag vanaf jonge leeftijd via scholen, bibliotheek, taalcafé, enz. De stichting Lezen en schrijven beschikt over cursusmateriaal dat hierbij van toepassing kan zijn.
- In alle mogelijke situaties moeten laaggeletterden zo veel mogelijk worden aangesproken in op de situatie afgestemde taal (woordgebruik, zinsbouw, vaktaal, e.d.)
- In alle situaties waarin laaggeletterden naar voren komen is van belang om zo gericht mogelijk door te verwijzen naar specialistische hulp.

De ASD adviseert zo veel mogelijk pragmatisch te werk te gaan: “wat vandaag kan doen we vandaag, de rest komt daarna”.

De Adviesraad Sociaal Domein Valkenburg aan de Geul verwacht dat beleid wordt ontwikkeld door de gemeente op het onderwerp laaggeletterdheid en dat daarna een plan van aanpak volgt ter voorkoming en vermindering ervan. Ook verwachten wij een planmatige aanpak van ondersteuning van laaggeletterden in het maatschappelijk functioneren.

Wij zien uw reactie met belangstelling tegemoet.

Met vriendelijke groeten,

Drs. G.H.F. Rutten, voorzitter ASD Valkenburg aan de Geul

Bijlage: de brochure "Laaggeletterdheid", zoals gebruikt in de voorlichting op 16 april 2019.